

Jaunimas

Mėnesinis laikraštis skiriamas jauniems.

TURINYS: Mąžumas apie evolucion. — Mano svajonų šalis, vaizdelis. — Mūsų poėmų forma. — Apžvalga: Metų laikai neprasideda vis tuo patšiu laiku; pamiršta ūkininkavimo šaka; Liet. Ukininko "Jaunimas" apie Tilžės "Jaunimā" ir mano raštus; vāgš ir melāgiai. — Pasikalbėjimai: Kodėl vagims dažniausiai vogti nesiseka; kas kaltas, ar tas kurs kitā niekina, ar niekinamasis; ar gera dabar tvarka pasaulije; ar sveika nešioti ilgus plaukus; ar iš negyvo daigto gāli pasidariti gīvas; ar Darvino teorija ūra teisinga. — Nauji rāštai. — Iš leidėjų, ir tt.

MAŽUMAS APIE EVOLUCIA.

Sākoma mūsų laiko žmonės, ūpatšiai mokslininkai, esā geriau negu senovės manitojai išvīde visumos vienībe. Nēra tai teisinga. Tik prieš tai, kaip visuma Airopoj kelis šimtmetšius atgal išmānoma buvo, mintis apie visumos vienībe dabartīje aiškiau švietšia.

Tatšau dār reikia daug lig tikros tos minties šviesos. Dār vien težiūrima ū sātīkius viso to, kas po erdve tarsi išbarstīta ūra. O reikētū išmanīti ir tai, kas uz visū pasirodīmū randasi. Reikētū išvīsti visān plotī, kurs tesiasi nuo regimībės neregimībēn. Reikētū išmokti žvilgī kreipti nuo pavidalū ū jū esībės puse.

Seniau silpnutšiu buvo tikima žeme esant lėkšte, ant kurios uzvožtas dangus. Tām prilįgstantšiai dabar imama, būk viskas, kas apsireiškia, pareinā iš regimos materios, kuri esanti, kas rodosi kad

ji ĩra, bŭtent tokia lĕkſta, jog vienas zvilgis jos gelmes pasiekiās. O toj materioj esanti visumos vienĭbĕ ir paduota.

Tik pastarais metais pradĕta "gĭvenimo zieve" geriau iſtirti. Ir rādosi supratimas, jog toji netokia lĕkſta, kaip tikima. Einant iſ regimĭbĕs neregimĭbĕn suzinota paprastoji materia, elektronai, aitheris. O tŭjŭ veikimai ĩ viens kitā gamina zemiausiuosius gĭvenimo apsireiſkimus. Suprantamas dalĭkas, jog augſtesnieji, bŭtent augmeniŭ gĭvĭbĕ, gĭvuliŭ geismumas, zmoniŭ mintĭs, ir tt. pareina iſ visai dār kitŭ neregimĭbĕs gelmiŭ.

Taip pastojo numānoma, jog visuma turi gelmiŭ, ĩ kurias akies zvilgis nenutenka. Tik dvāsia jas regi, kadangi tos gelmĕs jos ĩra gĭvenimo ſalis. Dvāsiſkai mānant, galima sakĭti, jog pasaulis, einant iſ neregimĭbĕs regimĭbĕn, iſ dvāsius pasaulio materinin, susideda iſ ĩvairiŭ skĭriŭ arba, jei norima, sluogsniŭ: dvāsiſko, mintſiŭ ir geismŭ gĭvenimo skĭrius, pagaliaus iſ augmeninio ir materinio pasaulio, materiniām turint aitherio ir regimos materios puse.

Mokĭdavo taip senovĕs iſmintingieji. O tatſau tuo jie neskāldĕ visumos. Sakĭdavo, vienātinĕ jos priezastis taip ĩvairiais gĭvenimo skĭriais arba pasauliais apsireiſkianti. O kån vadiname materia, ĩra taip sākant sutirſtĕjusi dvāsia. Visumos vienĭbĕ tuo buvo pilnai patvirtinta. Tik ji nesiliko tokia lĕkſta, kaip mŭsŭ laiku.

Minimi visumos gelmiŭ skĭriai, nors jie skirti

sāmonĕs rŭſiŭ skirtumais, nestovi uz viens kito kaip sustingusios uolos. Visi jie ĩra gĭvi. Ir gāli bŭti sulĭginami su bangomis galingos srovĕs, kuri pareina iſ neapsākomiŭ gelmiŭ ir kĭla ĩ pavirſiŭ, ĩ regimajĭ, materinĭ pasaulĭ, visān tad vĕl traukdama atgal augſtin ĩ tas gilĭbes, iſ kurios ji pareina.

Kalbu tuo apie evolŭciā, kaip ji senovĕs ſventuose rāstuose iſguldoma. Mintis apie evolŭciā ĩra antroji didziŭjŭ, kurios pradeda mŭsŭ laiko zmonĕms ſviesti. Berods ir-gi ji minĕtu lĕkſtumu tiktai o tuo-tarpu ir beveik vien mokslininkŭ tenumānoma. Vienok māzumā jos spinduliai pasiekia jau ir didziojo ſiek-tiek pakilusiŭ zmoniŭ skaitſiaus sāmone.

Ir iſtikrŭjŭ, evolŭcios mintis labai ĩra svarbi gĭvenimui iſmanĭti. Ji tiktai padāro gālimu dalĭku gĭvenimā imti ne kaip kokĭ ĩtaisĭmā, kurs kartā atliktas, bet kaipo gĭvā nusidavimā arba "procesā", kuriame zmogus savo buvimu: mānĭmu, jautimu, veikimu dalĭvauja.

Be to evolŭciā gerai suprasti, ĩra daugiau ir iſmanĭti visumos vienĭbe. Tik neužtenka tām manĭti evolŭciā esant pavidalŭ apsirĭnĭmu, pasidailinĭmu, tinkamesniu pasidarĭti "gĭvenimo kovai", ir tt. Pasiliktume tuo prie to paties lĕkſtumo, kurs tikĕjo zeme esant lĕkſte, ant kurios uzvoztas ĩra dangus.

Pirmutinĕ sānlĭga evolŭciai geriau iſmanĭti ĩra numānĭmas minĕtŭ gĭvenimo skĭriŭ ir tai, kad jŭ jĕgos srāvi iſ neregimĭbĕs gelmiŭ pavirſutinumam,

jeib tše apsireikštū. Tarsi jos būtū bangos bēgantšios krantan ir tad grimstantšios vėl atgal ne-regimībės jūrū gilumon.

Ir tik toms įvairioms bangoms veikiant, stojosi išlengvo taip vadinamos gamtos valstijos. Viena banga gamino mineraliją. Prisigretinus prie jos kitai, augštesnei, stojosi augmenija. Tretšiajai sukilus gīvenimo gelmėse ir parėjus lig regimojo pasaulio, rādosi gīvulija, o ketvirtai pradėjus veikti, susitvėrė žmonija. Todėl ir sākoma augmenī esant mineraliniu ir augmeniniu, gīvulī — mineraliniu, augmeniniu ir gīvuliniu daigtu, o žmogū — visā gamtā savīje suglaudžiant.

Nėra sunku tai išmanīti. Turint akmenelī rankoj, aišku, jog jis tėra vienodas daigtas, nėra jame vidaus, nors jo esībė ir būtū gana slėpiningas dalīkas. Visai kas kita ĩra zolėlė. Neabejotina, už to, kas rankoj laikoma, slepasi nesutšiuopiamai tat, kån vadiname augmens įpatībe, augmens esībe. Gīvulis ĩra taipo-jau pavidalas, kurs gāli būti nutveriamas, toliau: kurs ĩra auges, tai esti: kurs turi savīj augmens esībės; o tatšau tat, kas gīvulī padāro gīvuliu, ĩra visai kitas dār dalīkas. Bet žmogus savo žmoniškumu pasirodo ir už gīvulī dār daug gilesnės kilmės.

Viskas auga iš vidaus. Iš vidaus pareina pavidalus tveriantšioji galībė. I vidū, ĩ neregimībe, ji traukiasi ir vėl atgal. O ne tiktai minėta galia, bet ir visos tos, kurios reiškia taip gīvulijos, kaip ir žmonijos esībe. Tik jų nei viena negāli pa-

sidarīti mūsų pasaulīje nutveriamas. Vien regimoji materia rankomis sutšiuopiamas. Visos evolūcios bangos teapsireiškia per materiā ir kartu su ja. Todėl anos istikrūjų ir nėra prieinamos mokslui, kaip jis šiandien suprantamas, ir spėjama viso to neesant, kas nėra materiališkas. Tik ta mintis pradėjo dabar labai prakiurti, ir pasirodo, jog ji apdengusi teisībe.

Ir labai svarbu apie evolūciā dār vienā dalīkā gerai išmanīti. Kiekviename pavidale randasi ne vien pasistengimas pastoti regimu, bet ir to pavidalo esībe apreikšti. Augmenīj ĩra tarsi noras pasirodīti augmeniu, gīvulīj tas, būti gīvuliu, o žmogūje, būti žmogumi. Ir visa tai, palengva padarīti vis kuo aiškiau, tai esti, iskilti iš ligšoliškojo savo apsireiškimo.

Visoj gamtoj pastebimas kilimas tobūlībėn. ĩra tat tikroji evolūcios prasmė. Tuo pasirodo ir jos galia. Kiekviename pavidale toji veikia. Ir padāro, kad pavidalai tobūlinasi, kad jų vidus pastoja pilnesniu ir gīvesniu, kad tobūlesniame pavidale pradeda apsireikšti ir augštesnė esībė, ir tt.

Taip evolūcios galia ĩra istikrūjų vidujinė. Todėl likosi ji labai ilgai mokslo nepastebėta. O ir dabar tik vieni ir antri tekalba apie ją kaipo apie pavieniū pavidalū veiklumā. Paprastai kitas dalīkas mātomas ir skaitomas evolūcios jėga ir veikimu. O tasai turi būti ir suprastas. Nėra jis pašalinis.

Visu tuo, kas pasakīta, žiūrėjome ĩ evolūciā kajpo ĩ srove tekantšiā iš dvāsios pusės materion,

iš neregimybės regimybės. Jos bangos apsireiškia gamtos valstijose ir pastoja numanomose pavieniuose pavidaluose. Juose mātome žemesnes ir augštesnes bangas veikiant, mātome žemesnius ir augštesnius evoliucijos laipsnius. Givibė spindi iš pavidalų visomis savo galiomis ir visais jų įvairumais.

O ligiai tat gamina gyvenimą, sutveria ypatingą veikimą. Pavidalai ir jų vidus padaro intekmes į viens kitą ir tuo — tobulina viens kitą. Ira tos intekmės antrasis evoliucijos veikimo apsireiškimas. Ligiai antraip negu pirmasis jis kreipiasi. Veikia iš paviršaus į vidų.

Akmuo veikia į akmenį, augmenį, ir tt., kaip akmuo, augmuo į augmenį, givulį, žmogų kaip augmuo; givulis į givulį ir žmogų kaip givulis; žmogus į žmogų kaip žmogus. Ir antraip. Tik žmoniškasis veikimas negali pasidarėti žinomu akmeniui, gal mažumitį augmeniui, daugiau givuliui. Pilnà intekme tepadaris žmogus į žmogų. Vienat žmogus tegali žmoguje sužadinti, paveikslui, meilės patirimą.

Bus berods skirtumų ir tarp žmonių. Žemas žmogus nepadaris tokios gilios intekmės į kitus žmones negu prakilnūsis. Todėl žmonija negrimsta taip labai, nors yra žemųjų žmonių labai daug.

Begalinis yra tų intekmių įvairumas. Kad intekmės pareina beveik visai iš paviršaus, jos nesiekia giliai. Bet jos labai smarkiai veikia į pavidalus, ir žadina givybės pasijautimą. Imkime

kad ir Saltis, Silumà, akmenis kietumà, ir tt. Tokios intekmės tarsi prakiurina diegui kevalà.

Ira jos evoliucijos akstinai. Jie daug padaro. Ant žemo evoliucijos laipsnio beveik visa. Net ir žmonėms intekmės, kurios pareina iš paviršaus, rodosi svarbesnėmis. Ir tūli vidujinio evoliucijos veikimo visai nepažįsta. Tatsau anos tėra patšios evoliucijos tik laikui sutvertos. Vidujinis jos veikimas, kaip jis yra pirmutinis, taip jis pasilieka ir paskutiniu. Ir patšiam žmogui, kuomet jis kiek jau iškiles, pasilieka vidujinis evoliucijos veikimas pagaliaus vienu.

Vidūnas.

MUSU POEMU FORMA.

Rodos turētū toji būtis lietuviška. O tik retai tegalima ją pastebėti prie naujai padaromų poemų. Randame tše visokių kitatautšiu formų, net romaniškąją sonetų formą. Tarsi ją vartojant ypatsiai dailūs išeis poemai. O tik gana aišku, kad, paveikslui, sonetų forma tik tše tetinka, kur žodžiuose nebėra daug ritmo, kur žodžiai, taip sàkant, nugraibiti, nudilditi, ir reikalinga ypatingo reimo sumezgimo, jeib kiek būtū poemų forma giva.

Kaip reimas pareina iš ritmo arba gūvumo, taip ir visa poemų forma. Ir labai svarbu yra, mūsų naujai pastojantiems poemams jieškoti lietuviško ritmo. Negalima tai sišon padariti nuodugniai. Bet kelis svarbius dalykus rodos tik pasiseks traukti priekin.

Skaitant kokį poemą, labai dažnai nusiduoda, kad suklumpi. Gūvumas neina tolin, kaip jis, rodos, eiti turētū. Lig poetas nepažines tikrosios žodžio priegaidės, arba nemokėjes jos tikru būdu vartoti.

Nėra abejotina, jog taip labai dažnai yra. Lietuviai,

aplamai imant, nepažįsta jos gerai. Nėsa mūsų kalboje priegaidės rhytmas tepradedą aiškiesniu pasidariti. Paminis Lietuvių kalbos gūvumas reiškiąsi ilgų ir trumpų skiemenų nusikeitimū. Garsesnių ir tylesnių skiemenų kaitaliojimas yra antros rūšies gūvumas. Mūsų kalbą teka tolin dvilinku rhytmu. Tai reikėtų pastebėti, ir tai reikėtų mūsų poetams naudoti. Tik tai nelengva. O pasidaro negalima, kuomet išiziūrime į kitątautisų poemų formas.

Kiek mes Lietuviai niekų pridārome, neapsākoma. Tik vis vertsiame ir vertsiame kitątautisų niekus-raštus į mūsų kalbą. O dār ir gi jū poetiškas formas bandome pas mus įveisti.

Rods, kaip sakiau, sunku dvilinkąjį mūsų kalbos gūvumą poemuose vartoti. Bet kad kalbą jau daugiau linksta būti matuojama priegaidėmis, tai nors tai darikime lietuvisku mastu. O tas paduotas mums žmonių dainuose.

Skaitidami dainele berods pastebėsime, jog tše nėra išliginto rhytmo.¹⁾ Paveikslui:²⁾

Saulelė raudona.
Vākaras netoli.
Laikas jau mār gulti
Dār miego nenoriu.

Dainuojant tuos žodžius, pasidaro jautsiamas toks jū gūvumas:

Saulelė raudona.
Vākaras netoli.
Laikas jau mār gulti.
Dār miego nenoriu.

Matiti, tāriant žodžiai turi visai kitą gūvumą negu dainuojant. Nėra abejotina, dainos rhytmas paduotas — gaidoje. Sākė rods kokie specialistai, jog žmonių dainų gaidos esantšios be rhytmo. Ira tai neaiškumas. Kiekviena gaida turi keturiopą rhytmą, būtent 1. laiko gūvumą (jis vīriausiai pastebimas mūzikoje, o jis žmonių gaidose visiškai neišligintas), 2. balsų augštumo rhytmą, 3. balsų

¹⁾ Žiūrime šison vien į priegaidės kaitaliojimā, ne į tąją ilgio ir trumpio. ²⁾ St. Simkus, Mūsų Dainos, Nrs. 14.

garsingumo ir pagaliaus 4. gaidos dalių atsikartojimo bei paskutinės dalies atkartojimo rhytmā.

Šison platšiau apie tai kalbėti negalima. Ir nereikalinga. Visos tos gūvumo rūšis stovi maž-daug po pirmenibe balsų augštumo rhytmo. Iškilės balsas paprastai pasidaro žimiausiu, neša priegaide. Todėl tie balsai ir gūvumą paduoda.

Į tąjį reikėtų kreipti pastebėjimā. Iš jo pasiimti poemų rhytmui paveikslā.

Ira tūli, kurie tiki Lietuvių dainų žodžiai turī kitā priegaide negu paprastai žodžiai.³⁾ Parėjo tas sprendimas iš to, kad žodžių rhytmas dažnai su gaidos gūvumu nesutinka. O žmonės, pajausdami, jog rhytmas randasi gaidoje, atsāko dainā, kaip kad ji būtų dainuojama. Ir tad priegaidė stātoma ant visai jai netikusio skiemens. Tik išiziūrėkime į paduotąjį antrā paveikslā.

Neteisingu būdu tikima, jog taip turi būti. O visai taip nėra. Tūlū dainų žodžiai turi tār pātšiā priegaide, ir kad jie gaidos rhytmu tāriami. O kur taip nėra, tše apsireiškia tik netobūlumas. Visū tautū dainos neturi žodžių parinktū išliginto rhytmo. Žmonės, sumanidami dainā, vien tesirūpina savo vidū apreikšti. O tas apsireiškimas nusiduoda paprastos kalbos tekėjimu. Menko išaugimo žmonės nesinaudoja kalbą sāvīškai, bet kaip ji pripratimu naudoties duodas. Todėl iš vidaus pareinās gūvumas, kurs pirmiau gaida apsireiškia, palieka žodžių eilę nekraipitā, bet numeta jū priegaides, taip kad žodžiai pasilieka beveik be jū. Ir dainuojant vos numaniti, kad jie istikrūjū turi kitas priegaides.

Iš viso to reikia spresti, jog tikrājį dainų rhytmā ir tikrājā iš to gemantšiā formā turime surasti dainų gaidose.

Paduotasis paveikslas parodo, jog paprastas žodžių rhytmas ir tasai, kurs gaidoj randamas, prisilīgsta viename dalike. Priegaidžių skaitšius yra tas pats, būtent du kiek-

³⁾ Jei neklīstu, kalbā apie tai Nesselmannas, o pagal jį ir kiti.

vienoj eilēj. Gaidos rhytme berods randasi dār vidurij silpnutē priegaidē, kuria balsas tarsi pasispiria, jeib pasiektū antrāji augstumā.

Iš to pasidāro eiliū skaitšius. Ira jū keturios. Galētū tik ir dvi būti. Kitos dainos turi tris priegaides vienoj eilēj, tad dažnai ir bus posmelis iš trijų ar šešiū eiliū.

Tai, rodos, ĩra pamatinē forma. Ji vairinama, kuomet kas ĩpatingo reiškiasi arba norima išreikšti.

ĩpatšiai trieiliniai posmeliai turētū būti pastebimi. Ne dažnai jie randasi. Bet ar tik jos šale dvieliniū ne būs seniausios? Iš jū rodos galima daugiausia išmukt apie Lietuviū dainos formā. Imkim paveikslā.⁴⁾

Ar manes nesigaili, berneli?
Ar širdelē tau niekad neskaust,
niekad napsunkinta?

Arba:⁵⁾ Klausikis, merguzīt,
ar tu gali atmīnt,
kas pavasarelīj nezīd?

Kita trieilinē dainelē ĩra šita:⁶⁾
Motuzelē, sengalvelē,
oi toli mane nuleidai
uz giliūjūn maruzelūn.

Pirmoji eilē turi dvi priegaidi, antroji tris, taipo-jau tretšioji. Pirmoji liepia tarsi laukti tik dār vienos, bet kaip randasi trīs priegaidēs, lig reikalauta ir tretšioji eilē. Bet, ĩpatinga, gaida nesuseda iš trijų, bet tik iš dviejū daliū. Antroji dalis todēl kartojama. O nuostabus tame gražumas. Rods reimo nēra. Matīti, jis lietuviškiems poemams pašalinis dalikas.

Ira ir daineliū su penkiomis eilėmis posmelije. Pa-
veikslui:⁷⁾

Prie motīnelēs,
prie širduzelēs
rūtūn darzelīj
po bijūneliūn
līnksma mergelē.

⁴⁾ Liet. Aidos Nrs. 25. ⁵⁾ Liet. Aidos Nrs. 48. ⁶⁾ Lietuvos Aidos Nrs. 19. ⁷⁾ Liet. Aidos Nrs. 36.

Pastebētina, jog tretšioj ir penktoj eilēj randasi priegaidē ant abiejū vieno žodžio skiemenū.

Labai ĩpatingā formā turi ir ši dainelē:⁸⁾

O kad išauštū aušruzē!
Kad patekētū sauluzē!
Kad pamatītšiau
savo bernītīn
atjojant.

Reikia jā skaitīti prie penkeiliū. Bet tik pirmidvi eili ĩra pilni, kitos sutrumpintos, o penktoji net sudeda tris priegaides ant vieno triskiemenio žodžio. Regimai tše pilnai dailiškaai eilēs gamintos. Pasiilgimo skausmas su visu savo sunkumu bēga ĩ vienā galūne.

Penkeilēs, sudējimas iš dviejū ir trijų eiliū, rodos, ĩra pilniausioji dailiška dainū forma.

Paduodu šitus paveikslus iš "Lietuvos Aidū." Ira tše žmoniū dainū rhytmas taisītas ir gāl kiti sakītū kraipītas⁹⁾ pagal rhytmā, kurs gaidoj pajautšiamas. Suprantamas dalikas, kad rašītojui, Lietuviū kalbai gerai nemo-kant, ne visuomet tai pasisekē. Tatšau ten sudētomis dainomis paduotas lietuviškas dainū rhytmas ir lietuviška dainū forma, kaip tai niekur dār nēra padarīta. Reikētū pasiaiškinti kaip ten priegaidē eilėmis vaikštšioja.

Pasistengta lietuvišku rhytmu ir lietuviška forma pašinaudoti ir Lietuvos Varpeliuose. Imkime iš jū vienā paveikslā.¹⁰⁾

Kūdikio dienos! Malonios dienos!
Tiliai jos aušo, ir greitai gaišo,
leidosi saulelē jūn.

Bet kiekvienas gālī tose knīgose pats studijuoti. Ira tše, suprantama, daug netobūlumū. Bet ĩra tše, kas lig šol nepastebēta, o kas Lietuviū poeziai labai reikalinga. Vds.

⁸⁾ Liet. Aidos Nrs. 34. ⁹⁾ Vokietšiu poetas Goethe taip „krai-pīdamas“ žmoniū dainā sutaisē savo labai išgirtājā Heideröslin.
¹⁰⁾ Liet. Varpeliū Nrs. 13.

APŽVALGA.

Metū laikai neprasideda vis tuo patšiu laiku. Aiškiai tai pastarais metais pastebėta. Žiema ankstšiau prasidėjo ir ankstšiau pasiliovė. Pavasaris veikia atsirado. Dār-gi ir vasara pastojo siltesne, žiema šaltesne. Matīti visame nusiuduoda žīmios permainos. Kaip tūli mokslininkai pastebėjo, mūsų zemė nevaikštšioja per erdve taip jau visai ramiai, kaip ilgai buvo tikima. Ji svīruoja. Jos ašis laiks ī laikā ī šālī krīpsta. Iš to tad pareina ir tai, kad metū laikai ankstšiau ar vėliau keitšiasi. Nėra abejotina, kad mokslui žinomas viso šiaurės plotho apsiklojimas ledu lig tše, kur mes gīvenam, parėjo iš to, kad zemės ašis visiškai pakrīpo ī šālī. O tos ilgos ir baisios žiemos padingimas tenusidavė zemės āšiai vėl kitaip krīpstant.

Pamiršta ūkininkāvimo šaka. Su metū laikais, su didesne ar menkesne šiluma jungiasi ir žmoniū, īpatšiai laukininkū darbai. Kas geriau uždera, tuo žmonės daugiau ir rūpinasi. Taip buvo laikas, kad ir prie Vīslės buvo auginamas vīnmedis. Dabar jis vos kelias o labai rūgštas uogas teatneša. Jau kartā "Jaunime" minėjau, kad dabar vėl daugiau vaisiaus medžiai prie mūsų auginami. Žmonės pradeda daugiau vaisiaus valgīti. Ir sveikesni pastoja. Bet kitas ūkininkāvimo šakas

žmonės apleidžia vien manīdami, kad neturī iš tūjų gana pelno. Taip linū auginimas pastarais metais mūsų, Prūsū Lietuvos, krašte beveik visai buvo pamirštas. Dabar Rītprūsū provincoj tuo vėl pasirūpinama. Ketama kalbas sakīti apie geresnī linū auginimā, dalinti raštus apie tai, ir tt. Kai-kurs žinovas išrodes, kad iš vieno murgo gerai apdirbtos dirvos, jā sėmeniais apsėjus, galima pelno turėti apie 160 Mk., kas javais ar kitokiu būdu visai negalima. Kai-kuri motera, Gertrud Troege Rastenburgo mieste, vīriausiai rūpinas linū auginimo pakėlimu Rītprūsuoše.

Liet. Ukininko "Jaunimas" apie Tilžės "Jaunimā" ir mano raštus paduoda 1. Šiū metū numerij ilgokā rāsinī savo skaitīttojams. Pirmiau aiškina, dėl kokiū priežastšiu mano rāštai pasidārė geidaujamoms Lietuvoj. Negaliu ir nenoriu pasakīti, kad tie spėjimai būtū visai neteisingi. Ira juose gana daug, su kuo aš sutikti galiu. Bet taip līg ant delno padėtas išguldomasis dalikas tik nėra. Dėl visokiū priežastšiu negaliu aiškinti, kas tše dārosi. Mat, īra žmoniū, kurie nesāmoningai, tarsi apāke, o kiti, kurie saulėtu žvilgiu atlieka savo darbus, o vėl tokiū, kurie savo mānīmā ir pātīriā padāro mātšiu tām, kām gīvenime sutinka. Todėl ir pranašaujama, paveiks-

lui, būk mano rāštai Rusū ar Lenkū raštijoj būtū dedami ī kokiā tām tikrā siaurā vietele. Gāl taip ir būtū, bet gāl ir ne. Atsverti tše sunku. Nors aš tai padarīti nebandītšiau. Bet tai žinau, kad aš Rusams, Lenkams ar Vokietšiams kām kitā raštšiau. — Kas kita īra tvirtinimas, kad pats sāu prieštarauju. Duodami paveikslai. Esmi rāšes: "Geriau īra klaidžioti savo galiomis pasitikint, negu vaikštšioti tikru keliu kitām vadžiojant." O toliau: "Reikia mums vadovū." Kalbu ten apie dvāsiškā žmogaus augimā, kilimā, šišon apie bendrā gīvenimā ir dārbā. Ira tame toks-jau skirtumas, kaip kad aš išālkusiam sakītšiau: "Kitām vālgant, tu nevalgīdamas nepastosi sotos, turi pats valgīti," o trobā stātīti norintiems: "Kad jūs neturēsīt vieno, kurs visas jūsū jėgas sutrauktū vienām veikimui, jūs dārbo neatliksīt." — Gāl dabar bus suprasta, kame dalikas. — Kitas: Aš rāšes: "Žmogus turi vien gīventi veikimui ir dārbei. Vien juomi rūpinties, o ne tuo, kas iš jo seka." O tad aš kritikuojās ir nutariās kitū dārbus. Ir jau visai gana! Taip supranta, kām aš rāšes esmi — šiek-tiek apsišviete. Ko tad belaukti iš kitū! Bet pagelbėsiu! Norėjau ten pasakīti: Žmogau, kad tu nori didī dārbā atlikti, tad tik vien manīk apie jī, kaip jis galētū kuo-geriau padāromas būti. Ar pelno bus, ar gīriaus, ar pa-

peikimo ir tt., to visai neprisi-mink. Tad dārbas galės pastoti didis. — O kad aš apie viešus Lietuvīū dārbus kalbu, kiek naudos jie atneša Lietuvai ar šiaip kaip, kokī sārīšī tas turi su tuo, kām ten aiškinu! Kaip tše tik galima ir kalbėti apie prieštara-vimā?! — Toliau. Aš rāšes: "Didžiu apsirikimu visuomet skaitau tāsīmā asmens ī viešumā" o tad aprāšes ir kritikāves Tilžės Vanagaitšio veikimā ir tt. Kur aš savo kritikāvimu p. V. asmenī traukiu ī viešumā? Ar visai nesuprantama, kas tai īra asmenī traukti ī viešumā. Rāšiau apie viešus p. V. dārbus. Neprieštarausau, bet galima pasakīti, kad tše neišlaikes doros augštumo, kitā nušaipīdamas. Tuomet sakītšiau, teisingai aš peikiamas. Bet ir tuomet dār reikētū klausti, ar mano kritikas ir žino, dėl kokios priežasties aš tai dariau, ar jeib tik apreiktšiau nekantos ar jeib — kām kitā pasiektšiau? — Dār toliau sākoma, jog aš rašīdamas apie peikimā ir gīrimā be jokiū prirodīmū, gīres ir peikes pats be jokiū prirodīmū. Tai mat, menkas tik skirtumas tarp to, kām aš rašiau ir kām kiti, kuriuos kritikāves! Tieji rāšo ir peikia pradėdami su konkrėtu, visiems žinomū dalīku, o aš rašau tik tokio rāšimo būdā kritikuodamas. Ten svarbu vienā žmogū arba ir kelis bei jū dārbus nupeikti, mām, išrodītī, kad toks būdas negeras. Paveikslai

tâm visai nesvarbūs. Juos paduoti tik būtū sakīti: O taip dāro šis! O tai līgiai netikes dalīkas. — Taip galētšiau dār toliau aiškinti, kas rāšoma apie mano mintis, o su kuo sutikti negaliu. Bet visai tai nēra svarbu. Visuomet pasilieka ta mintis ilgiau gīva, kuri gimusi iš galingesnio išmānīmo. O todēl gālīme ramiau ir sutikdami su visais gīventi. Galingū, šviesiū mintšiū nieks uzmušti negāli. O ja kritikuodamas joms tik paduoda daugiau svarbumo. Todēl ir gerai, kad kritikuojama, kån aš rašau. Tik vis reikētū daugiau pasistengti manīti ir išmanīti.

Vāgīs ir melāgiai. Buvau pirm keliū dienū Tilžės policios raštīkloj. Norējau gauti pāsā kelionei Rusijon. Iējes matau šale dviejū valdininkū stovinti jaunā gāl 20 metų vīrukā. Regima, jis buvo iš Didz. Lietuvos. Dailus vaikinas su gana protingu veidu. Vienām tū valdininkū parāšus kokī rāšinī, ant-rasis tārē lietuviškai ī vaikinā: "Dabar tše parašīk savo vardā! Tik moki rašīti?" — "Moku", atsākē vaikinas, ir rāšē. Atidavē lapā valdininkui. Skaito tasai ir žiūri ī vaikinā ir ī mane ir vėl ī rāšinī ir pagaliaus klausia vaikino nekantru balsu: "O kån dabar tše parašei? Sa-kei vardu esas Povilu V. ir ant popieriū tas vardas, o dabar parašei Jonas St. Kurs dabar tikrasis vardas?" — Vaikinas žiūri ī savo rāštā ir ī valdininkā

ir tīli. Pats nežino kån pasakīti. Nors mån dalīkas buvo aiškus. Pagaliaus pratarē: "Povilas V., vardas Povilas, o pavardē V." — "O kām tai parašei: Jonas St.?" — "Kad būras mane vis vadino Jonu." — "Bet kām tai rašei St.?" — Tīlu. — Tad valdininkas: "Tše tik kas vėl sumeluota!" Ir atsi-grežes ī mane tārē vokiškai: "Tikras vargas su tais Polakais! (Taip Vokietšiai paprastai vadina žmones iš Rusijos, kuomet paniekinimā išreikšti nori.) Vieni jie vāgīs ir melāgiai. Līgiai šitā iš kalėjimo atvedē. Buvo vienām savo draugū pavoges kelis markius. O su tokiais turime beveik kas dienā dabar dārbā." Ir tad vedē jī ī kitā kambarī. Atlikes, ko norējau, ējau namon. Bet ausīse mån vis skambējo: "Vieni jie vāgīs ir melāgiai." O tai žodis apie Lietuvius, Lietuviū tautos vaikus iš Didz. Lietuvos. Imanītinās jūjū skaitšius dabar tarnauja Prūsuose. Ir labai dažnai skaitome laikraštšiuose, kad Rusijos pavaldinis Juozas R. arba Pranciškus K., ir tt., kån-nors pavoges arba bandes kitām kån paplēšti, ir kas tām līgu. Dār-gi mazumā daugiau kaip vienū metų bēgīje prisiējo valdziai zudīti dvi moteriški iš Didz. Lietuvos, kadangi buvo apnuodījusi iš nekantos kitas žmones. Neapsākamai skaudūs tai dalīkai! Ir mintis veržiasi omenin: Ar Lietuviai jau ištikrūjū stovi ant tokio žemo doros laipsnio? Žinau berods, kad daug padāro

žmoniū padėjimai, sántikiai, kurie Didz. Lietuvoj žmones tiesiog vertšia meluoti. Bet nereikētū tiems sántikiams pasiduoti. Iš melo pareina visi kiti nedorumai. Melas īra paties sāzinēs zudīmas. Ir žmogus be sāzinēs tegāli būti nedoribiū versmē. Daug, tikrai daug dārbo turime, jeib mūsų tauta iškiltū ant augštesnio doros laipsnio. Ir turint tokius kaip minimus paveikslus po akiū, galima ištikrūjū nusiminti. Tik atsime-nant pažīstamus Lietuvius ir žinant, jog nesuliginamai didžiau-

sioji dalis susideda iš dorū, teisū žmoniū, galima nors kiek ī Lietuviū tautos āteitī tikēti. Tik vis turēsimе atsiminti, kad pirmiausias mūsų uždavinīs bus Lietuviū doros kēlimas. Vis turime manīti, kitū nedorībēs īra mūsų patšiū nuodēmēs. Visi mūsų darbai tautos lābui teturētū kaipo augštšiausiājī šitā tikslā turēti. O prādžiā reikia vis su savim darīti. Ir kad bus galima, vien gir-dēti iš kitū: Lietuviai teisūs ir tikimi žmonēs, tuomet būsimе iškilusi tauta ir galēsime savo pasistengimu pasidzauti. Vds.

PASIKALBEJIMAI.

Sitai dāliai "Jaunimo" skaitītojai rāginami drāsiai rašīti klausimū ir savo nuomonīū išreiškimū apie įvairius gyvenimo dalīkus. Kiek tik galēsime, visuo pasinaudosime.

Balandis. Kodēl vagims dažniausiai vogti nesiseka? Vieni sāko, Dievas neuzleidžiās, kiti, būk žmonēs užkeikiā ir tt. — Žmogui viskas pasiseka, kån darīti jis gerai īra pasimokines, o kån jis dāro su pilna vidaus harmonia ir pasimēgimu. Bet tai negālimas dalīkas, kuomet žmogaus dārbas nedoras. Toks īra vogimas. Vagis negāli būti ramus. Jo sāzinē silpnina jo veikimā, jei jī vagije dār buda. Ir galima sakti: taip Dievas neuzleidžia vogti. Bet īra ir kitas dalīkas, kurs vāgiui kenkia, būtent baimē, kad kas jo neužniktū. Paprastai tiktai toji padāro, kad vāgiui vogti nesiseka. O tai iš dalies īra ta, kån žmonēs vadina žmo-

niū užkeikimu. Iš viso to matīti, kad tik tas dārbas gāli pasisekti, kurs gāli būti dāromas su pilna vidaus ramībe, taip kad žmogus dārbo pasirodo pilnai ir kuo tobūliau žmonišku. Žinoma, pirmiau reikia gerai išmokus būti savo dārbā dirbti.

Ažal. 1. Katras kaltas, ar tas, kurs kitā niekina, ar niekinamasis? — Paprastai abu, jeigu žodžiu niekinti, suprantamas peikimas, žeminimas. Kurs kitā žemina, paprastai tuo reiškia nekantā ī kitā. O nekanta visuomet īra žmogaus nusikaltimas prieš kitā. Neturime tiesos kito nekesti. — Niekinamasis todēl kaltas, kad kito nekantā sužadino. Vienok toli dār neprivālo būti tuo, kuo jis nie-

kinantšiojo pastatomas. — Kits dalikas dār ģra tas, kad koks žmogus viešai pasirodo niekšu, o kits tai dār išdēsto, jeib žmones nuo jo apsaugotū. Bet vis reikia žiūrėti, ar tše nebus ir dār nekantos. Nekanta paima ir teisingai peikiantšiam tiesā peikti. Bet kiekvienas toks atsitikimas turētū būti gerai apsvarstomas, kol apie jį nesprendžiama.

2. Ar gera dabar tvarka pasaulije? Ar buvo arba bus geresne? Tikime, manīta tvarka tarp žmoniū, jū padėjimas, jū sántikiai. Tuomet galima sakti: žmoniū padėjimas visuomet toks, kaip kokie ģra žmonēs. Jū jū visuomet visokiū. Bet didžiausioji dalis gamina ir kitū padėjimus.¹⁾ Mūsū laiku labai daug ģra svetnaudziū, kurie žiūri kiek ģmanīdami sāu pasiplēsti turtū ir smagumū. Ir kiek ģmanīdami taiso tām ir tvarkā tarp žmoniū. Kitais laikais buvo žmonēs geresni, bet kartais ir blogesni.

¹⁾ Sulīginti reikētū šitā minti su taja, kuri išreikšta ant 6. puslapio 4. perskirime. Ar ne prieštaraujasi tše mintis?

O taip ir bus ateitij. Mūsū uždavinīs ģra savimi rūpinties. Patiems pastojant geresniais, pastos geresni ir mūsū padėjimai. Tik nereikia manīti, kad tai gāli ūmai ģvīkti.

Augšt. Ar sveika nešioti ilgus plaukus? Rodos bus, kaip kām. Bet sāko, labai dažnai plaukus karpant, jū šaknīs per daug priveikiamos, ir plaukai veikia slenka. Priešingai, kiti sāko, reikia plaukus kirpti, tad veikia išlieka. Mān rodos anie turi teisībe. Bet reikētū apie tai gīdītojā kļusti. Jis tām tītšia pasimokines ģra.

Anti-Ragutis. 2. Ar iš negīvo daigto gāli pasidarīti gīvas? Šios dienos gamtos mokslas sāko, kad ne. Tik iš gīvo gāli pareiti gīvas dalikas. O mān rodos, tai teisinga.

2. Ar Darwinio teorija ģra teisinga? Reikētū žinoti, kām klausiantšis skaito Darwinio teorija. Labai daug Darwinui užkraujama, kas jo nemokinta. Taip sakoma, būk jis mokines, žmogus pareinās iš bezdžionēs, o to jis nemokino. Vds.

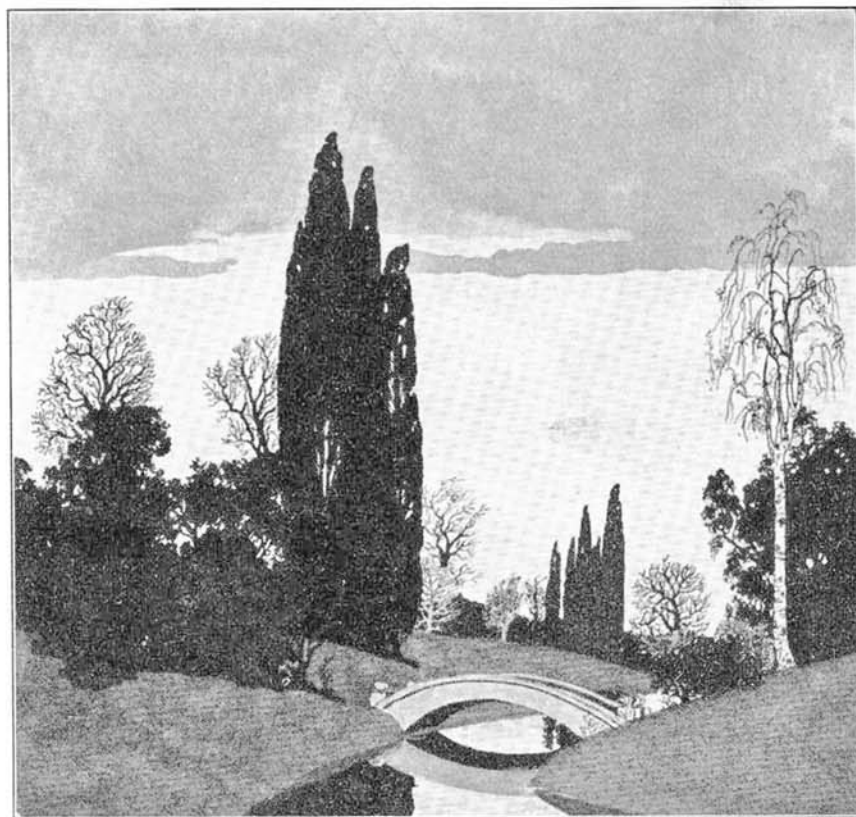
NAUJI RASTAI.

St. Simkus, Lietuviai esame mes gime, daina mišrām chorui su klaviero palidėjimo. 1912. mt. 50 kap. J. Petronio kniginas Kaune. Naujas St. S. veikalas, kuo galima tik pasidzauti. Tinkamas labai koncertams. Rodos nebus ģper sunku jį išmokti. Už malonū mān šio veikalo paskirimā dekoju Siuomi širdingai gerbiamam St. S. Vds.

Iš leidėjū-rašītojū pusēs.

Dār kartā, o dabar pirm viso, primename, kad mums dār ģra iš trijų vietū iš Didž. Lietuvos piningū siūsta, o negālime išskaitīti, kas tie siuntėjai ģra. Todėl prāšome mums tai atrašīti. Tad tuojau siūsimė "Jaunimā". — "Jaunimas" siuntšiamas ģ namus už 2 M. per metus, ģ Didžijā Lietuvā už 1,25 Rublī, ģ Amėrikā už 75 Centus, pavienis numeris už 30 Pfg., 15 Kap. arba 10 Cent. — "Jaunimo" tām nesiuntšiamė, kurio adreso nesuskaitome.

Martin Aszmutat, Tilžėj, **Garnisonstr. 19.**

Mano svajoniū Šalis.

Ģra tai darbelis jauno 18 metų žmogaus. Vardu jis Armanas Purkus. Gimes iš vargdieniū Lietuviū tėvū, veikia neteko tėvo. Motina ištekėjusi už kito, nuo sūnaus atšalo. Pradine mokīklā išējes, mokinos teplioti kambarius, trobas. Susirges, metē tām dalikā ir mokinos fotografū amāto. Jo ponui iškeliāvus Amerikon, Armanas pasiliko be vietos dār pilnā mokinio laikā neišbuves. Tilzėje nerādes vietos, priēmē siūliomajā su labai geromis sānlīgomis Rheino provincoj netoli Trīro miesto. Ten jį išleidom, jį kelionei aprūpine. Keta jis kiek pasipelves mokinties piešti ir tapīti. Jau iš mažū dienū jis taip dirbo. Ģpatšiai atveidzius darīti jis labai gabus. Kitā sīkī atnešime "Jaunime" jo paties atveidī paties pieštā. — Apie Italijā jis vis svajojo. O taip svajodamas jis padārē piešinėlī, kurī šišon paduodame. Gaila, kad Armanas Purkus neišmoko Lietuviū kalbos iš savo tėvū. Vds.